

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФАКУЛТЕТ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА
НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

1. Одлука Наставно-научног већа о формирању комисије за оцену завршене докторске дисертације

На седници Наставно-научног већа Факултета медицинских наука у Крагујевцу, одржаној дана 25.11.2015. године, одлуком 01-12209/3-14 формирана је Комисија за оцену и одбрану завршене докторске дисертације под називом „**Анализа фактора који утичу на став медицинских сестара и здравствених техничара према завештању органа и трансплантацији органа у Србији**”, кандидата Жељка Влаисављевића, у следећем саставу:

1. **проф. др Сања Коцић**, ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Социјална медицина, председник;
2. **проф. др Радмила Величковић Радовановић**, редовни професор Медицинског факултета Универзитета у Нишу за ужу научну област Фармација - фармакокинетика, члан;
3. **проф. др Нела Ђоновић**, ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Хигијена са медицинском екологијом, члан.

Комисија је прегледала и проучила докторску дисертацију Жељка Влаисављевића и подноси Наставно-научном већу следећи

ИЗВЕШТАЈ

2.1. Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области

Докторска дисертација кандидата Жељка Влаисављевића под називом „**Анализа фактора који утичу на став медицинских сестара и здравствених техничара према завештању органа и трансплантацији органа у Србији**”, урађена под менторством проф. др Слободана Јанковића, редовног професора Факултета медицинских наука у Крагујевцу за ужу научну област фармакологија са токсикологијом, представља оригиналну студију која се бави испитивањем и анализом фактора који утичу на ставове медицинских сестара и здравствених техничара о донацији и завештању органа. Имајући у виду да је трансплантација озбиљан и комплексан вид лечења за терминалне фазе болести, а да је број завештаних органа мали, ово истраживање је од изузетног значаја јер доводи до разумевања фактора који утичу на завештање и донацију органа у Србији.

Светска Здравствена организација (СЗО) 2009. дефинисала је трансплантацију као "трансфер људских ћелија, органа и ткива од донора ка примаоцу, ради враћања функције у телу примаоца". Трансплантација је за поједина обољења једини вид излечења, органи који се могу трансплантирати су рожњача, срце, плућа, танко црево, јетра, панкреас, бубрези, кости, кожа, а у будућности очекује се значајни напредаку трансплантацији других органа уз помоћ матичних ћелија. У Сједињеним Америчким Државама је 2000-те године урађено 22 908 трансплантација органа од чега је било 5 984 кадаверичних и 5 700 са живих донора. Светска здравствена организација и национална организација за трансплантацију (Organización Nacional de Trasplantes) дале су извештај где је у 2011. години у 105 држава урађено 112 939 трансплантација органа и ткива, те се и даље апелује на промоцију завештања органа јер је хроничан недостатак органа за лечење тешких болесника.

Посматрајући и разумевајући концепт природе и процеса трансплантације од стране потенцијалних донора, можемо закључити да емпатијски став, створен између медицинске сестре и болесника и његове породице, има значајан утицај на процес донације органа. До сада је утицај ставова медицинских сестара и техничара према

донацији органа и трансплантацији на ефикасност тог процеса у националним оквирима недовољно проучаван. Многобројна истраживања бавила су анализом фактори који могу утицати на доношење одлуке о завештању органа, као и како побољшати процес трансплантације у смислу повећаног донорства органа. Студије су указале да постоје многобројни фактори као што су: социолошки, економски, културални, финансијски, а један од важних фактора који могу допринети да се повећа број донорства јесте сестринска професија. Медицинске сестре су у најближем контакту са болесником и његовом родбином, те се може рећи да су посредници између оболелог и породице потенцијалног донора. Позитиван став према трансплантацији и донацији органа од стране медицинских сестара пројектује се и на околину те се развија систем „ Мисли глобално, делуј локално“.

Ова студија доприноси утврђивању фактора на формирање ставова код медицинских сестара и здравствених техничара о трансплантацији и завештању органа. Значајност ове студије је у пружању релевантних податка који се могу даље употребити у смислу повећања броја завештања и донора органа. У односу на добијене резултате дати су предлози мера за промоцију трансплантације и завештања органа како би се повећао одазив и број потписаних донорских картица.

2.2. Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области

Прегледом литературе и увидом у биомедицинске базе података „PubMed“, „Medline“, „Kobson“, „SCIndeks“, „Embase“, помоћу следећих кључних речи: медицинска сестра и трансплантација (nurse and transplant), фактори у завештању органа (factors in organ donation), ставови и знање медицинских сестара о трансплантацији (Attitudes and knowledge of nurses on the transplant) пронађено је неколико студија сличног дизајна и методолошког приступа, спроведених у различитим земљама Европе и света, али ниједна студија оваквог типа никада није спроведена у Србији. На основу тога Комисија констатује да докторска дисертација кандидата Жељка Влаисављевића под називом називом „Анализа фактора који утичу на став медицинских сестара и здравствених

техничара према завештању органа и трансплантацији органа у Србији” представља резултат оригиналног научног рада.

2.3. Преглед остварених резултата рада кандидата у одређеној научној области

А. Лични подаци

Жељко Влаисављевић рођен је 1982. у Београду, аутор је приручника намењеног медицинским сестрама “Правилно писање и презентовање научноистраживачких радова из области здравствене неге и сестринства“, Издавач: УМСТ КЦС Сестринство, Београд 2010. Запослен је у Клиничком центру Србије на Клиници за гастроентерологију и хепатологију. У свакодневном раду користи рачунар, служи се енглеским језиком и у склопу стручног усавршавања похађао је бројне континуиране едукације. Добитник је захвалница и похвала за промоцију, развој и усавршавање професије као и повеље „Чувар живота“.

Б. Списак објављених радова (прописани минимални услов за одбрану докторске дисертације)

Кандидат је аутор више оригиналних научних радова, први аутор у раду објављеном у часопису индексираним на СЦИ листи чији су резултати саставни део докторске дисертације, чиме је испунио услова за одбрану докторске дисертације.

1. **Vlaisavljević Ž**, Milutinović D, Miličić B, Ješić-Vukićević R. Attitudes and Knowledge of Nurses on Organ Legacy and Transplantation. Srp Arh Lek 2014; 142(3-4); 213-18. **M23 - 3 бода**
2. Ilić M, Vasiljević S, **Vlaisavljević Ž**, Konević S, Antonijević A. Correlation between the mortality from cancer of the breast, prostate, lung, colon and pancreas and per capita food consumption in Serbia, 1991-2010. Eur J Oncol 2013; 18(4); 165-71. **M23 – 3 бода**
3. **Vlaisavljević Ž**, Čolović N, Perišić M. The beginnings of nurses education and their contribution to the development of the nursing profession in Serbia. Srp Arh Lek 2014; 142(9-10): 628-636. **M23 – 3 бода**

4. **Vlaisavljević Ž**, Ranković I, Stojković M, Popović D. Palijativno zbrinjavanje sa posebnim osvrtom u gastroenterologiji. *Materia Medica* 2013; 29(1): 828-36. **M52 – 1,5 бод**
5. **Vlaisavljević Ž**, Rankovic I. Specific Nursing Care Rendered In Hepatic Encephalopathy: Contemporary Review and New Clinical Insights. *J Nurs Care* 2015; 4: 264. **M52– 1,5 бод**
6. **Vlaisavljević Ž**, Popović D, Balović A. Gender, age, etiology and complicationones in liver transplant candidates. *Gastroenterol Nurs* 2015; 38(5): 379–383. **M23 – 3 бода**

2.4. Оцена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Урађена истраживања су у потпуности у складу са пријављеном темом докторске дисертације. Циљеви истраживања идентични су са одобреним у пријави тезе. Докторска дисертација Жељка Влаисављевића написана је на 137 страна и садржи следећа поглавља: Увод, Циљеви истраживања, Хипотезе истраживања, Методологија, Резултати истраживања, Дискусија, Закључци, Литература и Прилози. Теза садржи 33 табеле, 2 слике, 2 графикона. Поглавље „Литература“ садржи 207 цитираних библиографских јединица из домаћих и иностраних научних публикација.

У уводном делу и теоријском разматрању, кандидат је на свеобухватан и јасан начин изложио досадашња сазнања о ставовима, знањима и утицајним факторима на донацију и завештање органа као и значају медицинских сестара и здравствених техничара у процесу донације органа. Посебан акценат стављен је на факторе који утичу на формирање ставова, значај образовања медицинских сестара и историјски развој трансплантације органа у Србији и свету.

У другом делу докторске дисертације, јасно су изложени циљеви и хипотезе истраживања обухваћени овом тезом. Основни циљ ове тезе био је проценити ставове медицинских сестара и здравствених техничара (МСЗТ) о донацији органа и завештању истих а на основу следећих постављених хипотеза: 1. медицинске сестре и здравствени техничари имаће позитиван став о трансплантацији органа, али не и о завештању истих; 2. постоји повезаност социјално-демографских карактеристика и ставова МСЗТ према трансплантацији и завештању органа; 3. образовање и дужина радног стажа ће утицати на формирање позитивних ставова МСЗТ према трансплантацији и завештању органа; 4. постоји значајан утицај медија, веросиповести, традиције и обичаја на формирање става

МСЗТ о донацији и завештању органа. Секундарни циљеви истраживања односе се на испитивање социо-демографских карактеристика МСЗТ, процену знања као и испитивање утицаја образовања и дужине радног стажа на формирање ставова МСЗТ. У поглављу материјал и метода кандидат је детаљно и јасно изнео начин на који је формулисао методологију рада у истраживању. Примењена је студија пресека уз коришћење три методе: упитника, фокус групе и Делфи технике. Поглавље детаљно описује начин, место и време прикупљања података одређеном техником, као и детаљан опис сваке коришћене технике у прикупљању података, јасно су дефинисане варијабле које се мере у студији. За методу анкетног упитника добијени су подаци прикупљени од 264 МСЗТ, при коришћењу методе Делфи технике учествовало је 27 испитаника, а у методи Фокус групе учествовало је у две сесије по шест учесника. За статистичку обраду података коришћен је програм SPSS 19.0, а ниво статистичке значајности је био постављен на $p \leq 0,05$.

Резултати истраживања су систематично приказани и адекватно и квалитетно документовани табелама и графиконима. У поглављу Дискусија, кандидат детаљно анализира добијене резултате истраживања, тако што је сваки добијени резултат поређен са литературним подацима из ове области. Појединачно су образложени добијени резултати. Начин приказаних резултата је јасан, а начин приказивања података чини их прегледним и разумљивим. Коментари добијених резултата указују на значај даљег испитивања проблематике предвиђајућих фактора који утичу на формирање ставова и знања код МСЗТ у завештању органа и трансплантацији.

На основу предходно изнетих чињеница, Комисија сматра да завршна докторска дисертација под називом „**Анализа фактора који утичу на став медицинских сестара и здравствених техничара према завештању органа и трансплантацији органа у Србији**” по обиму и квалитету израде у потпуности одговара пријављеној теми дисертације.

2.5. Научни резултати докторске дисертације

Најзначајнији резултати истраживања садржани су у следећим закључцима:

1. Истраживање које је спроведено указује да у процесу завештања органа значајну улогу имају предрасуде, неповерење у здравствени систем, недовољно информација током образовања.

2. Медицинске сестре и здравствени техничари представљају значајну карику у набавци органа кроз систем комуникације и знања.
3. Дужина радног стажа и искуство у пракси утичу на формирање ставова МСЗТ.
4. На знање испитаника од свих параметара највећи утицај има добровољни давалац крви, затим дужина радног стажа и вера.
5. На формирање ставова испитаника највећи утицај има образовање.

2.6. Примењивост и корисност резултата у теорији и пракси

Добијени резултати доприносе сагледавању значаја медицинске сестре-техничара у процесу набавке органа, као и улоге здравствених радника овог профила у промоцији трансплантације. образовање и искуство стечено у пракси утиче на ставове МСЗТ о донацији и завештању органа. Добијени резултати могу бити полазна основа за унапређење образовног процеса будућих медицинских сестара и здравствених техничара, како би знања о трансплантацији била боља а ставови о донацији и завештању органа били позитивнији.

2.7. Начин презентирања резултата научној јавности

Резултати овог истраживања су делимично објављени као оригинално истраживање у часопису од међународног значаја. Планирано је и да остали резултати овог истраживања буду публиковани у неком од истакнутих часописа од међународног значаја и буду приказани на научним и стручним скуповима у форми постер или усмене презентације.

ЗАКЉУЧАК

Комисија за оцену и одбрану завршне докторске дисертације кандидата Жељка Влаисављевића под називом **„Анализа фактора који утичу на став медицинских сестара и здравствених техничара према завештању органа и трансплантацији органа у Србији”** на основу свега наведеног сматра да је истраживање у оквиру дисертације адекватно постављено и спроведено.

Комисија сматра да докторска дисертација Жељко Влаисављевића, урађена под менторством проф. др Слободана Јанковића, представља оригинални научни допринос у потпунијем сагледавању фактора који утичу на формирање ставова медицинских сестара и здравствених техничара у вези трансплантације и завештања органа.

Комисија са задовољством предлаже Наставно-научном већу Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу да докторска дисертација под називом **„Анализа фактора који утичу на став медицинских сестара и здравствених техничара према завештању органа и трансплантацији органа у Србији”**, кандидата Жељка Влаисављевића буде позитивно оцењена и одобрена за јавну одбрану.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

1. проф. др Сања Коцић, ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Социјална медицина, председник

2. проф. др Радмила Величковић Радовановић, редовни професор Медицинског факултета Универзитета у Нишу за ужу научну област Фармација-фармакокинетика, члан

3. проф. др Нела Ђоновић, ванредни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Хигијена са медицинском екологијом, члан

У Крагујевцу,

02.01.2016.